

Filosofia política

Codi: 100284

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500246 Filosofia	OB	2	2

Professor de contacte

Nom: Mercè Rius

Correu electrònic: Merce.Rius@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

És recomanable haver cursat l'assignatura "Ètica", també de segon curs.

Objectius

1. Es tractarà de conèixer l'evolució de les institucions polítiques europees des de la perspectiva de la filosofia.
2. Per tant, encara que el curs se centrarà en l'anàlisi conceptual, aquesta es durà a terme seguint un ordre històric.
3. Tanmateix, l'enfocament històric es farà des del present, és a dir, a partir dels temes i problemes que se susciten avui dia en filosofia política.
4. A més, la temàtica política ha estat, de sempre, estretament relacionada amb les altres "àrees" de la filosofia: l'ètica sobretot, però també l'epistemologia o fins i tot l'ontologia. Caldrà, doncs, saber moure's en aquests altres àmbits segons l'autor considerat.
5. Es pretén que l'alumne aprengui a orientar el seu estudi essent ben conscient de les interrelacions suara esmentades.

Competències

- Analitzar i sintetitzar els arguments centrals dels textos fonamentals de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Reconèixer i interpretar temes i problemes de la filosofia en les seves diverses disciplines.

Resultats d'aprenentatge

1. Assenyalar i resumir el contingut filosòfic comú a diverses manifestacions de diferents àmbits de la cultura.
2. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
3. Comunicar de forma oral i escrita, amb correcció, precisió i claredat, els coneixements adquirits.
4. Construir textos normativament correctes
5. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política, etc.
6. Expressar, tant oralment com per escrit, els temes i els problemes bàsics de la tradició filosòfica.
7. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics
8. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
9. Relacionar els elements i els factors propis de textos de la tradició filosòfica
10. Resumir els temes i els arguments exposats en un debat filosòfic clàssic.
11. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història de la filosofia.

Continguts

Introducció.

Tema 1. L'ideal de justícia a l'Antiga Grècia.

- a) L'art de la política: Plató contra els sofistes.
- b) La política com a forma de vida: lectura de la Política d'Aristòtil.

Tema 2. Del ius humanum a la raó d'Estat.

- a) Ciceró: republicanisme i perspectiva jurídica.
- b) Agustí d'Hipona: tot el poder ve de Déu.
- c) La modernitat política de Maquiavel.
- d) Jean Bodin: el concepte de sobirania.

Tema 3. Les teories del pacte social.

- a) Hobbes: l'absolutisme del poder estatal.
- b) Locke: drets naturals i liberalisme.
- c) Rousseau: el subjecte polític col·lectiu; lectura de Del contracte social.

Tema 4 (si escau). L'Estat de Dret o el cosmopolitisme kantian.

Metodologia

Durant les sessions presencials, la professora exposarà els temes del programa detallant-ne els conceptes principals, emmarcats en l'argumentació apropiada. L'orientació per a la lectura de textos també hi estarà compresa, amb especial incidència en les lectures obligatòries, que seran:

Aristóteles, Política, RBA (abans, La Magrana), Barcelona: llibres I, III i IV.

Rousseau, J-J., Del contracte social, Edicions 62, col·lecció "Textos filosòfics", Barcelona.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
classe magistral	35	1,4	1, 5, 9, 11
orientació lectura de textos	10	0,4	2, 5, 9, 10
Tipus: Supervisades			
tutories	20	0,8	2, 3
Tipus: Autònomes			
estudi i elaboració de treballs	27,5	1,1	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11
lectura bibliografia recomanada	50	2	9

Avaluació

Es faran controls periòdics d'assistència, que contribuiran a perfilar l'avaluació. També hi contribuiran les entrevistes personals o tutories, i les intervencions a classe en la mesura que s'inscriguin en una dinàmica dirigida per la professora.

Com s'indica a l'apartat de bibliografia, l'estudiant haurà de treballar les lectures obligatòries en les edicions recomanades; sense excepció, tret que hagi obtingut el vistiplau de la professora per usar-ne una diferent.

Pel que fa als treballs o recensions fets a casa (si escau), hauran de complir els requisits establerts per a la seva presentació, que la professora indicarà en cada cas (a l'aula, i també explicitant-los al Campus Virtual). Es tractarà d'una condició imprescindible perquè siguin acceptats, és a dir, avaluables.

L'avaluació fonamental consistirà en tres proves escrites, que la professora anunciarà oportunament (en funció del desenvolupament del curs) a l'aula i al Campus Virtual.

El contingut de la primera prova serà els tema 1 del programa.

El contingut de la segona serà el tema 2 del programa.

El contingut de la tercera serà el tema 3 del programa. Els/les alumnes que no hagin superat la segona prova (tema 2) tindran l'oportunitat de fer-ne la recuperació junt amb l'avaluació corresponent al tema 3.

Per ser "avaluable", cal haver realitzat totes les primeres proves d'avaluació sense cap excepció, i al dia i a l'hora establerts (vegeu, més avall, les "normes d'organització"). Ergo, si no és així, resultarà "no avaluable" -ni, tampoc, "reavaluable".

Per accedir a la "reavaluació" (en la data fixada per Gestió Acadèmica), caldrà haver aprovat almenys un dels tres exàmens, i haver obtingut en qualsevol cas unes qualificacions superiors a 2.

L'examen de reavaluació no estarà pensat per apujar nota. Si cap estudiant vol intentar-ho, haurà de parlar abans amb la professora, qui decidirà si reuneix les condicions indispensables, així com el procediment a seguir.

La nota final es calcularà de la manera següent:

La primera prova comptarà el 35% de la nota final.

La segona, el 25%.

La tercera, el 35%.

Assistència regular i participació: 5%.

La mitjana ponderada només es calcularà si cap dels exàmens no ha obtingut una nota inferior a 4,5. Es considerarà aprovada l'assignatura només a partir del 5.

Normes d'organització:

Un cop transmeses les preguntes de l'examen i donades les consegüents instruccions, ja no podrà entrar ningú més a l'aula, és a dir, el retard implicarà la suspensió de l'oportunitat de realitzar la prova. Es farà una excepció si l'alumne/a al·lega una causa justificada amb la documentació pertinent. També podrà incorporar-s'hi si es compromet a portar la susdita justificació posteriorment; però el material que hagi lliurat sota aquestes condicions serà destruït en cas que no compleixi el seu compromís abans del dia anunciat per fer públiques les qualificacions. En el cas que li resulti impossible d'acreditar satisfactòriament el motiu del retard, la prova corresponent quedarà ajornada fins a la data de la reavaluació (fixada per Gestió Acadèmica); ara bé, l'estudiant la podrà dur a terme si, i només si, ha superat les altres dues proves, o almenys ha obtingut un 5 de mitjana.

Qui surti de l'aula de l'examen no hi podrà tornar a entrar (si no és per causa major).

En cas que es programi alguna prova elaborada a casa, l'alumne/a l'haurà de lliurar -personalment- al dia i a l'hora estipulats, i en el lloc que s'anunciarà oportunament. Només s'acceptarà fora de la data i hora previstes si l'alumne/a pot justificar la seva absència amb la documentació pertinent i dins dels períodes raonablement establerts (a la sessió següent o, si això no és possible, posant-se de seguida en contacte amb la professora per saber de quin marge es disposa). D'altra banda, si sap per endavant que, per alguna raó de pes, no la podrà dur personalment, haurà d'arribar a un acord previ amb la professora perquè algú altre li lliuri el treball en el seu lloc.

Respecte a la possibilitat d'enviar treballs per correu electrònic, només es farà efectiva si la professora ho disposa així en el seu moment. En cas contrari, seran desestimats. Igualment seran desestimats els que es deixin a la bústia de la Secretaria, tret que s'hagi obtingut abans el vistiplau de la professora.

Quan un/a alumne/a es comprometi a assistir a una tutoria i no ho faci, només si justifica satisfactòriament la seva absència tindrà una altra oportunitat. Si arriba a la cita amb retard, se li dedicarà només la resta del temps que s'haurà fixat per endavant.

L'examen de reavaluació es farà a la data anunciada per la direcció del Centre. (Vegeu, més amunt, els requisits establerts per accedir-hi.)

La revisió de cada examen es durà a terme en la data que s'anunciarà a l'aula durant la prova i/o en penjar les notes al Campus Virtual.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
assistència i participació	5% de la nota final	0,5	0,02	1, 2, 3, 5
primera prova: examen	35% de la nota final	2,5	0,1	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11
segona prova: examen	25 % de la nota final	2	0,08	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11
tercera prova: examen	35% de la nota final	2,5	0,1	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11

Bibliografia

Bibliografia general

Hampsher-Monk, I., Historia del pensamiento político moderno, Ariel, Barcelona.

Held., D., Modelos de democracia, Alianza, Madrid.

Sabine, G., Historia de la teoría política, Fondo Cultura Económica (FCE), México/Madrid.

Touchard, J., Historia de las ideas políticas, Tecnos, Madrid.

Vallespín, F., recopil., Historia de la teoría política, Alianza.

Bibliografia per temes

Tema 1. L'ideal de justícia a l'Antiga Grècia.

Fonts:

Plató, Protàgores, Eutifró (et alt.), Laia/Edic. 62, col·lecció Textos Filosòfics (TF), Barcelona.

, Gòrgias, Bernat Metge, Barcelona

, República, Bernat Metge.

, El polític, Bernat Metge.

, Las leyes, Alianza.

, Carta VII, a Cartas, Centro de Estudios Constitucionales (CEC), Madrid.

Aristòtil, Política, La Magrana - RBA, Barcelona.

, Constitució d'Atenes, Bernat Metge.

Estudis:

C. Bowra, La Atenas de Pericles, Alianza.

Complementaris (per ordre cronològic):

Tucídides, Discurso fúnebre de Pericles, Sequitur, Madrid.

B. Constant, Sobre el espíritu de conquista. Sobre la libertad en los antiguos y en los modernos, Tecnos.

S. Weil, La fuente griega, Trotta, Madrid.

H. Arendt, La condició humana, Empúries, Barcelona [cap.IV, ap. 21].

M. Cacciari, Geo-filosofía de Europa, Aldebarán, Madrid.

Tema 2. Del ius humanum a la raó d'Estat.

Fonts (ordre històric):

M.T. Ciceró, Sobre la República, Sobre las leyes, Tecnos.

M.T. Cicerón, Sobre los deberes, Tecnos.

Q. T. Cicerón, Breviario de campaña electoral, Quaderns Crema, Barcelona.

San Agustín, La Ciudad de Dios, a Obras, v. XVI-XVII, Biblioteca Autores Cristianos (BAC), Madrid.

, Sobre la mentira, v. XII, BAC.

Santo Tomás de Aquino, La monarquía, Tecnos.

Dante, Monarquía, Tecnos.

Marsilio de Padua, El defensor de la paz, Tecnos.

G. Ockham, Breviloqui sobre el principat tirànic, TF.

F. Eiximenis, Regiment de la cosa pública, Bromera, València.

T. More, Utopia, Accent, Girona.

T. Campanella, La Ciutat del Sol, seguida de Qüestió quarta sobre la millor república, Publicacions de la Universitat de València (PUV).

T. More, T. Campanella, F. Bacon, Utopías del Renacimiento (Utopía, La imaginaria Ciudad del Sol, Nueva Atlántida), FCE.

N. Maquiavel, El príncep, TF.

, Discursos sobre la primera década de Tito Livio, Alianza.

, El arte de la guerra, Tecnos.

, Escritos políticos breves, Tecnos.

, La mandrágora, Tecnos.

M. Lutero, Escritos políticos, Tecnos.

J. Bodino, Los seis libros de la República (edició abreujada), Tecnos.

F. Vitoria, La ley, Tecnos.

E. de la Boétie, La servitud voluntària, Quaderns Crema.

H. Grotius, Del derecho de la guerra y de la paz, CEC.

Estudis (per ordre històric del tema):

(Numa Dioniso) Fustel de Coulanges, La ciudad antigua, Península - Edhasa - Iberia.

H. X. Arquillière, El agustinismo político, Edicions de les Universitats de Granada i València.

W. Ullmann, Principios de gobierno y política en la Edad Media, Alianza.

E.H. Kantorowicz, Los dos cuerpos del rey: un estudio de teología política medieval, Alianza - Akal, Madrid.

J. Burckhardt, La cultura del Renacimiento en Italia, Edaf, Madrid.

C. Lefort, Maquiavelo. Lecturas de lo político, Trotta.

[Trobareu una bibliografia detallada sobre Maquiavel i Bodin al volum 2 de la Historia de la teoría política, editada per F. Vallespín (vegeu-ho més amunt).]

Complementaris:

B. Spinoza, Tratado teológico-político, Alianza.

R. Guardini, El espíritu de la liturgia, Centre Pastoral Litúrgica, Barcelona.

C. Schmitt, Catolicismo y forma política, Tecnos.

L. Strauss, Derecho natural e historia, Círculo de Lectores.

F. Tönnies, Comunitat i associació, Edicions 62.

M. Weber, L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme, Edicions 62.

Tema 3. Les teories del pacte social.

Fonts:

T. Hobbes, Leviathan, Alianza.

, El ciudadano, Tecnos; també a Trotta.

, Behemoth, Tecnos; també a CEC.

, Elementos de derecho natural y político, CEC.

J. Locke, Segundo Tratado sobre el Gobierno Civil, Alianza.

, Carta sobre la tolerància, Tecnos.

, La polémica Filmer-Locke sobre la obediencia política [conté el Primer Tractat de Locke i El patriarca, de R. Filmer], Instituto de Estudios Políticos - CEC.

, Assaig sobre el govern civil. Carta sobre la tolerància, TF.

Montesquieu, De l'esperit de les lleis (2 volums), Edicions 62-Diputació de Barcelona [Vegeu-ne esp. el llibre XI, en el primer volum].

, Cartes perses, TF. - Edicions de 1984, Barcelona.

P. Bayle, Comentario filosófico sobre las palabras de Jesucristo "Oblígaos a entrar", CEC.

Voltaire, Tractat sobre la tolerància i altres escrits, Edicions 62/Diputació de Barcelona.

J.-J. Rousseau, Del contracte social, TF.

, Discurs sobre l'origen i els fonaments de la desigualtat entre els homes, TF.

, Proyecto de Constitución para Córcega. Consideraciones sobre el gobierno de Polonia y su proyecto de reforma, Tecnos.

, Escritos sobre la paz y la guerra, CEC.

, Escritos políticos, Trotta.

, Discursos sobre la economía política, Tecnos.

, Emili o de l'educació, Eumo, Vic.

, Els somieigs del passejant solitari, Proa, Barcelona.

E. Sieyès, ¿Qué es el Tercer Estado?, Alianza.

Estudis:

M. Oakeshott, El Estado europeo moderno, Paidós/ICE-UAB.

N. Bobbio, Thomas Hobbes, FCE.

C. Schmitt, El Leviathan en la teoría del Estado de Thomas Hobbes, Comares, Granada.

L. Strauss, La filosofía política de Hobbes, FCE.

F. Tönnies, Hobbes: vida y doctrina, Alianza.

Y.-C. Zarka, Hobbes y el pensamiento político moderno, Herder, Barcelona.

L. Althusser, Montesquieu: la política y la historia, Ariel.

R. Aron, Las etapas del pensamiento sociológico, Herder.

E. Durkheim, Montesquieu y Rousseau: precursores de la sociología, Tecnos.

Mª C. Iglesias, El pensamiento de Montesquieu: política y ciencia natural, Alianza.

E. Cassirer, The Question of Jean-Jacques Rousseau, Columbia Univ. Press, New York.

R. Grimsley, La filosofía de Rousseau, Alianza.

R.D. Masters, The Political Philosophy of Rousseau, Princeton University Press, New Jersey.

J. Rubio Carracedo, ¿Democracia o representación? Poder y legitimidad en Rousseau, CEC.

Complementaris:

E. Burke, Reflexiones sobre la revolución en Francia, Alianza.

[Sobre l'Abbé de Saint-Pierre, Bernardin: monografia a Revue d'Histoire Littéraire de La France, nº 5, set./oct. 1989: Armand Collin, Paris.]

J.S. Mill, Del gobierno representativo, Tecnos.

A. Tocqueville, L'Antic Règim i la Revolució, Edicions 62 - Diputació de Barcelona.

, La democracia en América, Alianza.

A. Domènech, El eclipse de la fraternidad, Crítica.

Tema 4. L'Estat de Dret o el cosmopolitisme kantian (si escau).

Fonts:

I. Kant, Història i política (conté La pau perpètua), TF.

, Ideas para una historia universal en clave cosmopolita y otros escritos sobre Filosofía de la Historia (conté:"Replanteamiento sobre la cuestión de si el género humano se halla en

continuo progreso hacia lo mejor", un text que pertany a El conflicte de les Facultats), Tecnos.

, El conflicto de las facultades: en tres partes, Alianza.

, ¿Qué es la Ilustración? y otros escritos, Alianza.

, "En torno al tópico: 'Tal vez eso sea correcto en teoría, pero no sirve para la práctica'", a Teoría y práctica, Tecnos.

Estudis:

P. Aubenque, "La prudencia en Kant", dins La prudencia en Aristóteles, Crítica.

J.L. Colomer, "Immanuel Kant", a F. Vallespín (ed.), Historia de la Teoría Política, v. 3.

M. Foucault, Sobre la Ilustración, Tecnos.

J. Olesti, "Kant, un realista polític?", a Comprendre, any IV, 2002/1.

A. Philonenko, La théorie kantienne de l'histoire, J. Vrin, Paris.

S. Turró, Lliçons sobre història i dret a Kant, Edicions Universitat de Barcelona.

, Tránsito de la naturaleza a la historia en la filosofía de Kant, Anthropos, Barcelona.

H. Williams, Kant's Political Philosophy, Basil Blackwell, Oxford.

Pel que fa a les dues lectures obligatòries, les edicions recomanades són les indicades en aquesta bibliografia. En el cas que l'alumne/a disposi d'una altra edició, caldrà que preguntí si és prou fiable a la professora.